

«Сейфуллин оқулары-14: Жастар, ғылым, инновациялар: цифрландыру – жаңа даму кезеңі» атты Республикалық ғылыми-теориялық = Материалы Республиканской научно-теоретической конференции «Сейфуллинские чтения-14: Молодежь, наука, инновации: цифровизация – новый этап развития». - 2018.- Т.1, Ч.2. - Б.183-185

АҚМОЛА ОБЛЫСЫНЫҢ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫНДА ІРІ ҚАРА МАЛДАРДЫҢ КӨЗ АУРУЛАРЫНЫҢ ТАРАЛУЫ

Сабырқызы У., 1-курс магистранты

Камсаев Қ.М., к. в. н., доцент

Доманов Д.И., к. в. н., старший преподаватель

Ірі қара малдың ең көп кездесетін хирургиялық патологиясы көз аурулары болып табылады, оның ішінде конъюнктиваның және қасан қабақтың зақымданулары кең таралған. Әдебиеттерге сәйкес, көру органдарының анатомиялық құрылымына байланысты конъюнктивтік патологиялар жиі қасан қабақтың қабынуымен бірге жүреді, сондықтан конъюнктивит кератитпен және керісінше асқынады.

Бұл аурулар өнімділіктің төмендеуінен, емделу құнын төмендететін мал шаруашылығына экономикалық зиян келтіреді, керато-конъюнктивитке, сүт өнімділігінің 5-тен 20% -ға дейін төмендеуіне және салмақтың жоғалуы 25% -ға дейін әкелуі мүмкін [1, 2]. Кез-келген патологияларға келер болсақ, кератоконъюнктивит шығуының, таралуының, дәрежесінің және аяқталуының белгілі бір үрдістерімен сипатталады. Қазақстанның солтүстік аймақтарында осы мәселенің дұрыс еместігін ескере отырып, біздің зерттеуіміз Ақмола облысының кейбір шаруашылықтарында кератоконъюнктивит таралу ерекшеліктерін зерттеу болды.

Ірі қара малдың керато-конъюнктивитінің таралуы туралы зерттеу Ақмола облысының 4 шаруашылығында алғашқы есеп және есеп беру құжаттарына сәйкес, клиникалық және зертханалық зерттеулерге негізделген тамақтану рационына талдау жүргізілді. Жүргізілген қадағалау кезінде жануарлардың көру органдарының зақымдануы, әсіресе конъюнктивит және кератитпен ауыратыны анықталды.

Сиырларды күту, күтіп-бағу және азықтандыру жағдайлары зерттеліп, аурулардың себептері анықталды. Сиырларды азықтандыру күн ішінде нақты тамақтандырылған жемдің есептері негізінде, сондай-ақ рационды талдау және жемшөпті тұтыну туралы ай сайын есеп беру негізінде ескерілді.

Клиникалық зерттеулер нәтижелері бойынша біз кератоконъюнктивит клиникалық белгілері бар сиырларды таңдап алдық.

Сонымен бірге, көру органдарының түрлі патологиялары бар ет және сүт бағытындағы ірі қара малдарда зерттеу жүргізілді. Ауру сиырларда, ауру кезеңіне байланысты, осы патологияға тән келесі клиникалық белгілер байқалды: жарықтан қорықу, көз жасынын ағуы, жергілікті температураны жоғарлауы, көздің шырышты қабығының гиперемиясы кездесті. Көздің

патологиясының сыртқы факторлардан жағымсыз әсерін болдырмау үшін, азықтың құрамы мен тамақтануына талдау жасалынды.

Сонымен қатар қораларда микроклимат параметрлері (газдың ластануы, шаңның болуы, жарықтандыру және т.б.) ескерілді. Бөгде заттардың, зендердің болмауы үшін жемшөптерге зерттеу жүргізілді. Өткізілген іс-шараларды зерттеу белгілі бір жағдайларда аурудың кейбір ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік берді.

Жануарлардың клиникалық жағдайына деректер енгізілген кератоконъюнктивит белгілері бар жануарлардың клиникалық жағдайына, салмағына, жасына, жынысына, тұқымына, көру органдарына залалдың болуына, зақымдану дәрежесіне, мазмұнын және азықтандырудың санитарлық-гигиеналық параметрлері деректер енгізілген.

Анықталған сиырлардың ұстау және азықтандыру жағдайларын талдай отырып, зерттеу жүргізілген. Барлық шаруашылықтардағы жануарлар оңтайлы микроклиматпен жабдықталған, ағзаның физиологиялық қажеттіліктеріне сәйкес келетіндігін атап өтілді.

Сүтті бағыттығы сиырларды жыл бойы күнделікті моционда ұстайды. Қоралар типтік түрде орналасқан, күнделікті көнді тазартады, қоралар желдеткіш шахталармен жабдықталған, сондықтан газдың мөлшері төмен.

Өткізілген зерттеулерде азықтандыруда қолданылатын азық құрамында улы шөптердің, бөтен заттардың қоспалары болмағаны анықталды. Тұрақты бағу кезеңде клиникалық тексеруден өткен барлық шаруашылықтарында кератоконъюнктивитке бірнеше жағдай тіркелді, ол малдың жалпы санының 1,4% -ын құрады. Жануарлар арасында жайылымдық кезеңде ауру деңгейі неғұрлым жоғары болады, шаң-тозаң, күн сәулесі, жәндіктер кері әсерін тигізеді.

Ауру малдар құжаттамасын талдау кезінде Ақмола облысының шаруа қожалықтарында керато-конъюнктивит кеңінен таралғаны анықталды, 1-кестеде көрсетілген.

Кесте–1. Ақмола облысының кейбір шаруашылықтарында малдың кератоконъюнктивитінің таралуы

Шаруашылық	Зерттеу кезінде малдың жалпы саны	Кератоконъюнктивитке шалдыққан мал саны
№ 1	3200	230
№2	640	26
№3	830	29
№4	520	32

Кестеге сәйкес, бірінші шаруа қожалығында конъюнктивит пен кератитке шалдығу 7,1% -ды құрады, екіншіде 4,1%, үшінші – 3,5% және төртінші шаруашылықта – 6,2% құрады.

Бірінші шаруа қожалығында ірі қара мал басын ескере отырып, ауру деңгейі салыстырмалы түрде төмен, бірақ бұл деректер іс жүзіндегі жағдайға толық сәйкес келмеуі мүмкін, өйткені көптеген мал дәрігерлері әрдайым ауру малдардың тіркеу журналына деректер енгізбейді.

Жоғарыда айтылғандардан, кератоконъюнктивит малдың арасында кең таралған, мысалы, келу уақытын талдау кезінде керато-конъюнктивит көбінесе жайылымдық кезеңде кездеседі және көбіне қазақтың ақ бас тұқымының ет бағытындағы өсіретін шаруашылықта кездеседі (4-ші шаруашылық). Кейбір ғалымдардың пікірі бойынша, осы тұқымды сиырлардың көру органдарының ауруларына сезімталдық жоғары болғандығымен байланысты [3,4]

Ақмола облысының шаруа қожалықтарында кератоконъюнктивит таралуын зерттеу нәтижелері бойынша алынған мәліметтерді қорытындылай келетін болсаңқ, жайылымдық жерлерде жиі кездеседі, себебі шаң-тозаң, күн сәулесі, жәндіктер кері әсерін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Копнкин Е.П. Диагностика, лечение и профилактика инфекционных и инвазионных керато-конъюнктивитов крупного рогатого скота: автореферат дис. На. Док. Вет. Наук _ Москва, 2000.

2. Сунагатуллин Ф.А., Нарафутдинов Д.А. // журнал Ученые записки казанской государственной академии ветеринарной медицины им. Н.Э.Баумана, Казань, 2013.

3. Mason's World Encyclopedia of Livestock Breeds and Breeding: 2 volume pack. Valerie Porter, Lawrence Alderson, Stephen J. G. Hall, D. Phillip Sponenberg. CAB International, 2016. P. 216-217. ISSN: 9781845934668

4. Webber, J.J., and A.A. Selby. 1981. Risk factors related to the prevalence of infectious bovine keratoconjunctivitis. J. Am. Vet. Med. Assoc. 179:823–826. ISSN: 0003-1488